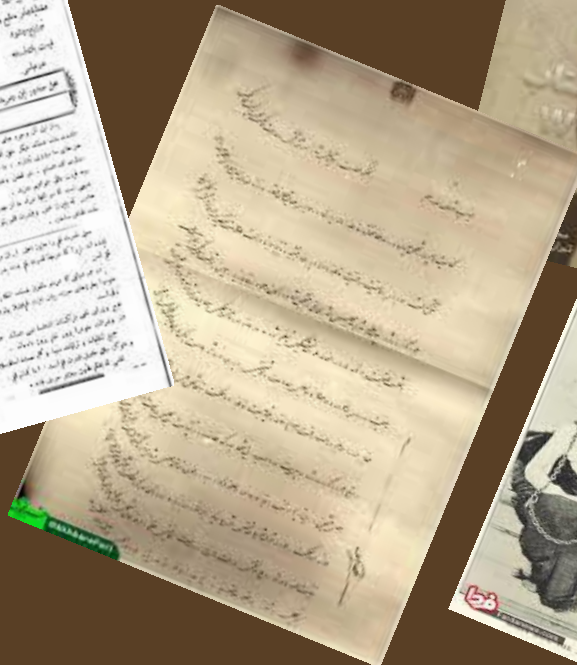

به نام خدا

تاریخ دوازدهم : تاریخ ۳

درس ۱: تاریخ نگاری و گونه های منابع دوره معاصر

اهم نکات درس ۱:

تحولات تاریخ نگاری دوره معاصر:

کتاب تاریخی   خاطرات   سفرنامه   زندگی نامه

الف. کتابها

ب. نشریات

پ. اسناد و منابع آرشیوی

ت. بناها، اشیا و وسایل

۱- تاریخ نگاری سنتی

۲- تاریخ نگاری جدید

انتقاد به تاریخ نویسی سنتی

روش تاریخ نگاری جدید

بینش تاریخ نگاری جدید

گونه های منابع تاریخی در دوره معاصر

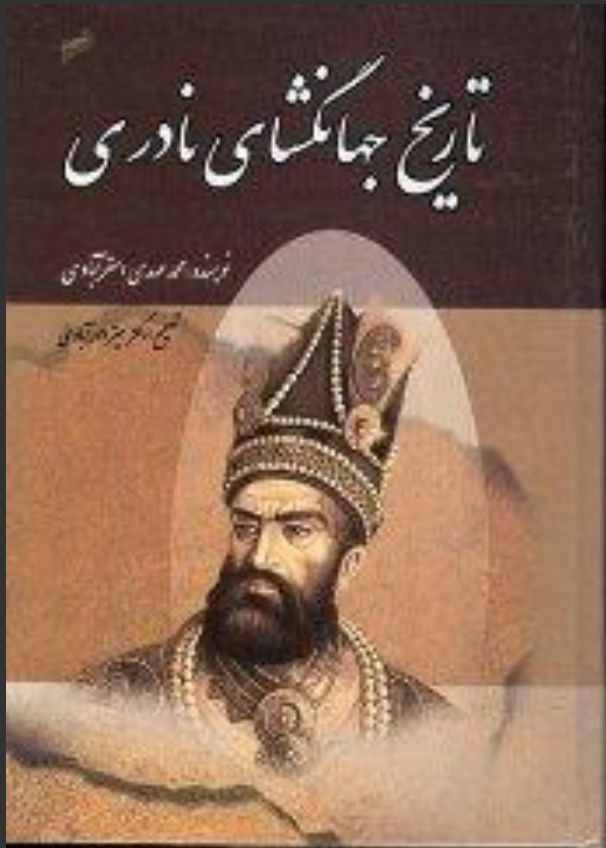
فعالیت ۱

دربارهٔ نقاط قوت و ضعف ویژگی‌های تاریخ‌نویسی سنتی، بحث و گفت‌وگو نمایید.

۱- تاریخ‌نگاری سنتی (ویژگی‌های تاریخ‌نگاری سنتی):

- ✓ تأکید بر تاریخ سیاسی و نظامی و شرح طولانی زندگی شاهان، جنگها و فتوحات
- ✓ بی‌توجهی به زندگی اجتماعی و حیات فرهنگی و اقتصادی مردم
- ✓ بی‌توجهی به علل و نتایج رویدادها و تحولات تاریخی
- ✓ داشتن روحیه تملق و چاپلوسی
- ✓ تأکید بر مصنوع و متکلف‌نویسی و پرهیز از ساده‌نویسی
- ✓ بی‌توجهی به سنجش و نقد منابع.

سه کتاب به شیوه تاریخ نگاری سنتی

۲- تاریخ نگاری جدید

زمینه های پیدایش:

۱. جنگ های ایران و روسیه و توجه به دنیای غرب

۲. ترجمه آثار اروپایی

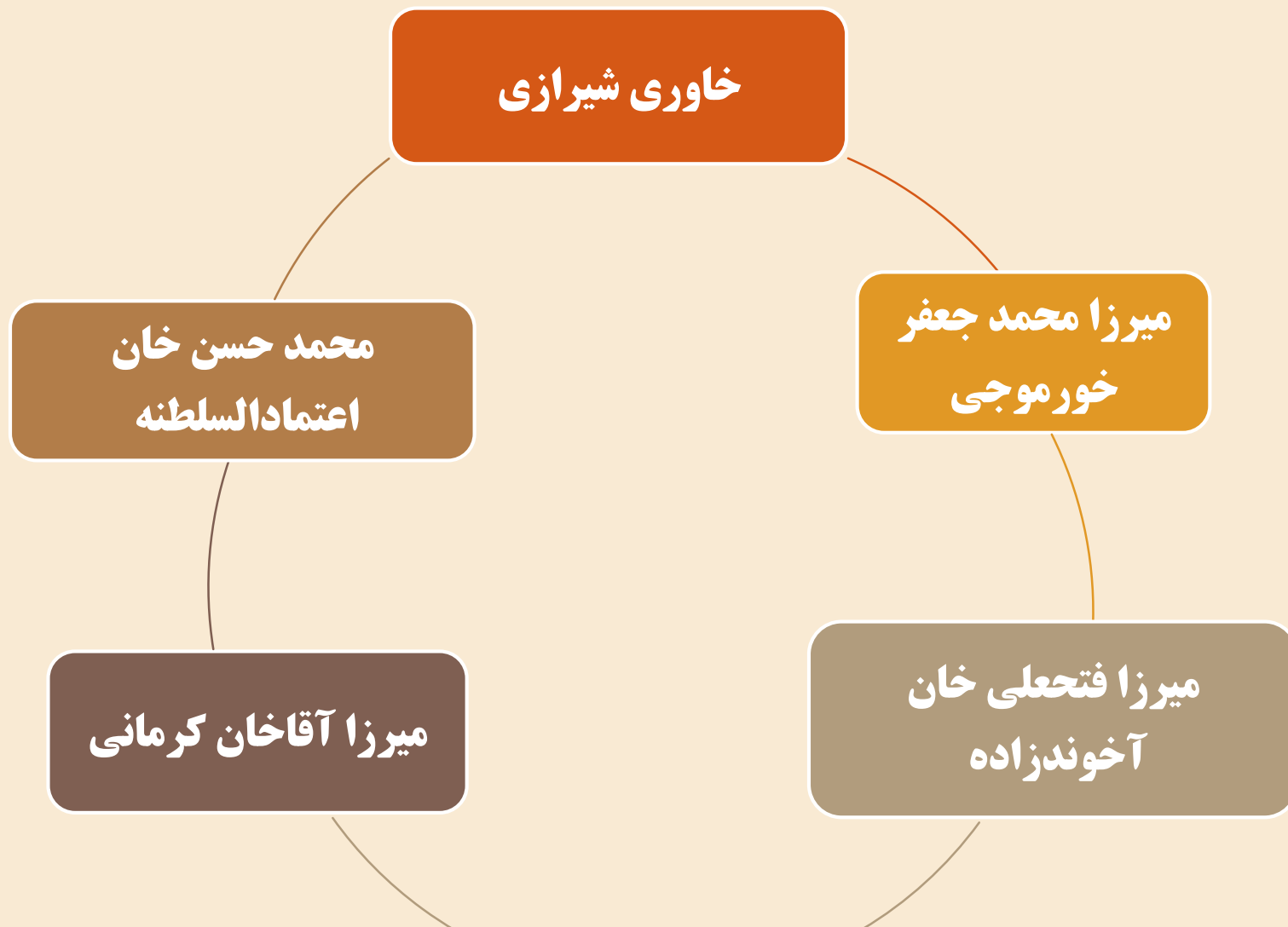
۳. تاسیس دارالفنون

۴. ایجاد دارالطباعه و دارالترجمه

۵. گسترش فعالیت علمی شرق شناسان

۶. گسترش کشفیات باستان شناسی در ایران

انتقاد به تاریخ نویسی سنتی

انتقاد به تاریخ نویسی سنتی

تاریخ ذوالقرنین از خاوری شیرازی

حقایق الاخبار ناصری از میرزا محمد جعفر خورموجی

صدرالتواریخ از اعتمادالسلطنه

رساله ایراد از میرزا فتحعلی خان آخوندزاده

حکمت تاریخی در ارتباط با نظر میرزا آقاخان کرمانی

روش تاریخ نگاری جدید

❖ استفاده از روش تحقیق علمی،

❖ بهره برداری از منابع و اسناد و مدارک معتبر و گزینش و نقد آنها،

❖ استفاده از نتایج تحقیقات علمی چون باستان شناسی، زبان شناسی،

جغرافیا، جامعه شناسی و اسطوره شناسی

عوامل تاثیر گذار بر ارتقای روش تاریخ نگاری جدید

گسترش مدارس جدید

تأسیس دانشگاه

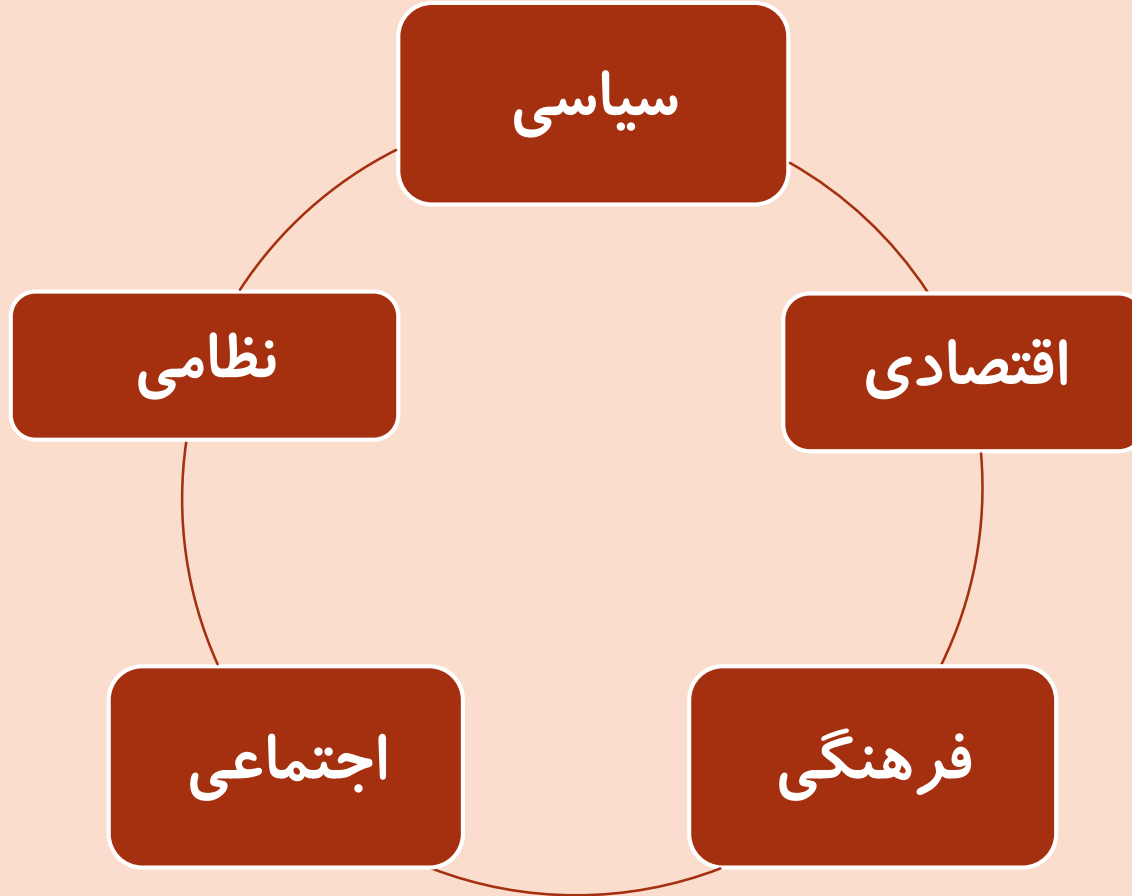
رواج آموزش تاریخ به عنوان یک رشته علمی

ایجاد مراکز تحقیقاتی و نشریات تخصصی در حوزه تاریخ

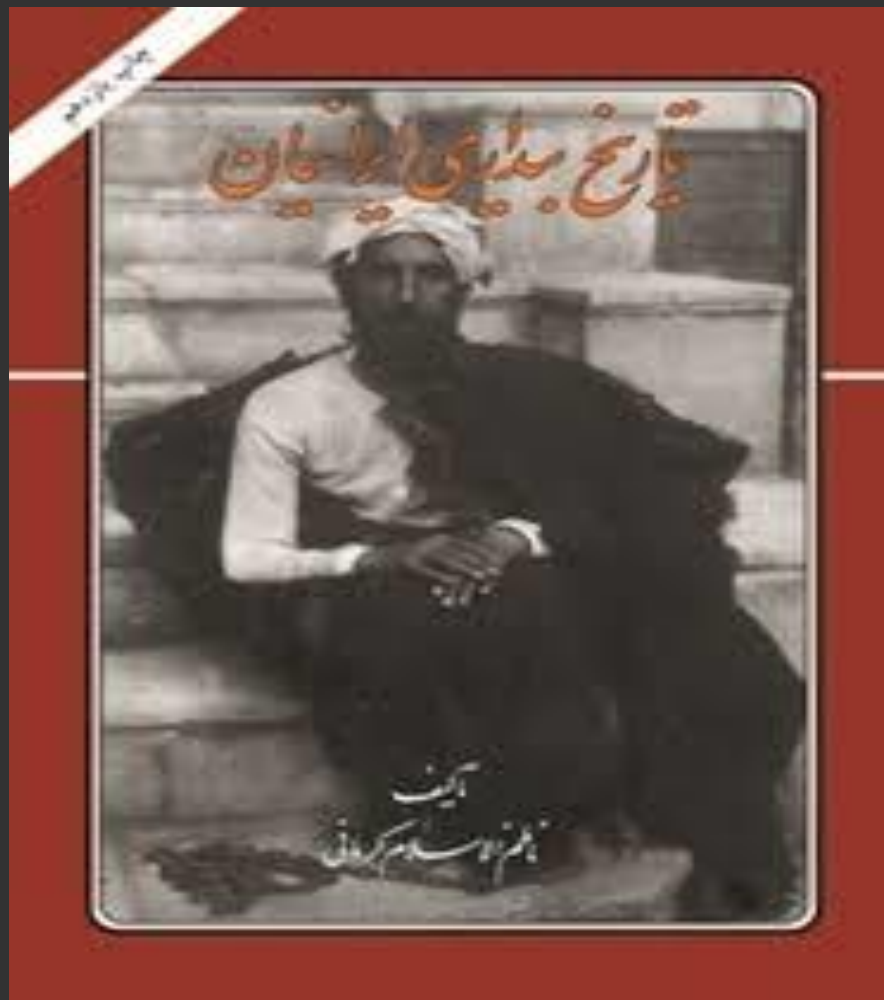
تألیف، ترجمه و نشر کتابها و مقاله های علمی فراوان

پینش تاریخ نگاری جدید

بررسی جنبه های گوناگون حیات انسانی اعم از:

تاریخ بیداری ایرانیان از ناظم الاسلام کرمانی

رویدادهایی که تأثیر عمیقی در پینش مورخان ایرانی گذاشتند :

فعالیت ۳

به چند گروه تقسیم شوید و با همفکری، سه دلیل برای کثرت و تنوع زیاد منابع مکتوب در تاریخ معاصر ایران بنویسید.

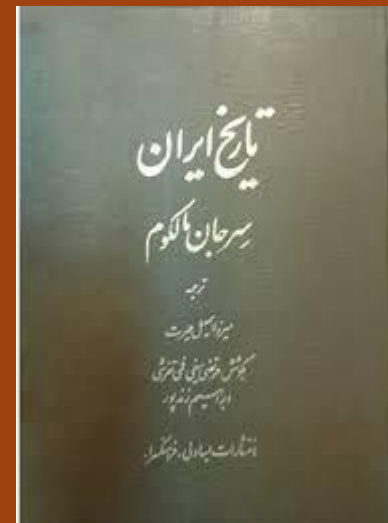
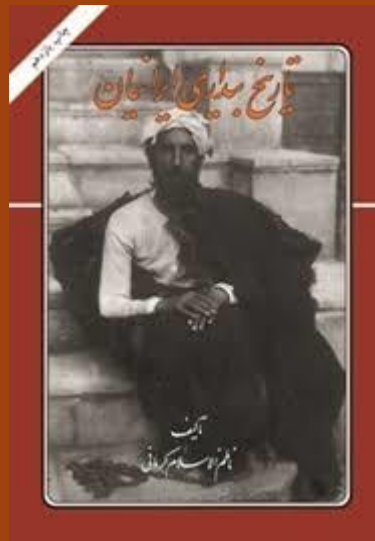
۱-

۲-

۳-

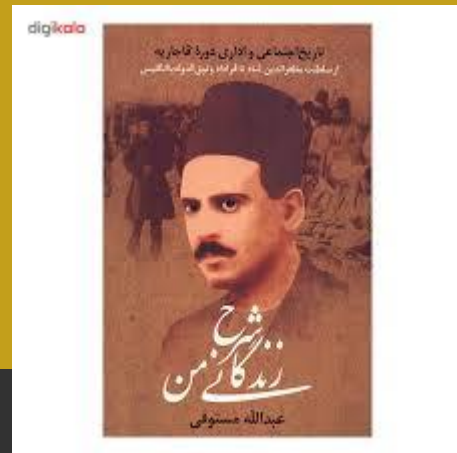
الف) کتابها

۱- تاریخی؛ در دوره معاصر و به ویژه عصر قاجار، مورخان ایرانی با دو رویکرد سنتی و جدید کتاب های متعددی در موضوع تاریخ نوشته اند که پیش از این با برخی از آنها آشنا شدید. علاوه بر این اروپاییان نیز در مورد تاریخ ایران کتاب نوشته اند.

۲- خاطرات؛

در دوره معاصر عده زیادی از شخصیت های سیاسی، نظامی، اقتصادی و فرهنگی و یا مردم عادی اقدام به نگارش خاطرات خویش کردند. این آثار حاوی اطلاعات ارزشمندی درباره اوضاع سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی و شرح حال رجال این دوره می باشد.

۳- سفرنامه ها

در عصر قاجاراز :

□ ناصرالدین شاه و مظفرالدین شاه

□ برخی از مقام ها و رجال

□ عده ای از سفرا، مأموران، بازرگانان

□ جهانگردان خارجی

سفرنامه های متعددی به جا مانده است.

اهمیت سفرنامه ها

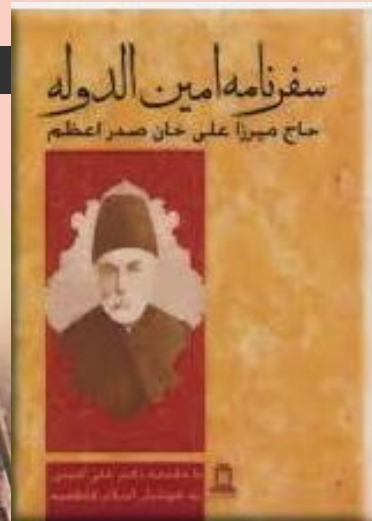
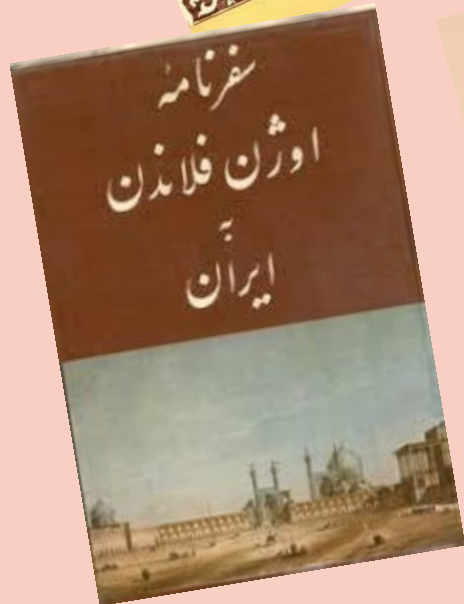
سفرنامه ها از نظر مطالعه تاریخ اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی اهمیت فوق العاده ای

دارند و حاوی اطلاعات ارزشمندی درموضوع های اقتصادی:

مانند مالیات، گمرک، راهها، مسائل اجتماعی از قبیل آداب و رسوم، پوشاک و تغذیه و

مباحث فرهنگی، دینی، هنری و معماری هستند.

معرفی چند سفرنامه

گاویش خارج از کلاس

هر کدام از گروه های دانش آموزی مطالبی از یکی از سفرنامه های زیر را انتخاب کرده و در مورد آداب و رسوم، تجارت، معماری و اوضاع فرهنگی و دینی اطلاعاتی از آن استخراج کنید.

1. سفرنامه ناصرالدین شاه

2. سفرنامه مادام دیولافوآ

3. سفرنامه امین الدوله

4. سفرنامه اوژن فلاندن

پ)نوشته های دیگر

علاوه بر کتابهای فوق، آثار ادبی، زندگی نامه ها (تذکره ها)، کتاب های جغرافیایی و متون کلامی، فقهی، فلسفی و حقوقی مربوط به دوران معاصر نیز حاوی اخبار و اطلاعات سودمندی برای پژوهش های تاریخی هستند.

ب) نشریات

□ کاغذ اخبار میرزا صالح شیرازی

□ وقایع اتفاقیه (دولت علیہ ایران) امیرکبیر

□ روزنامه های دولتی و غیر دولتی

□ روزنامه هایی که خارج از کشور به چاپ می رسید.

□ رشد روزنامه نگاری:

بعد از مشروطه و در دوران پهلوی و بعد از انقلاب اسلامی

پ) اسناد و منابع آرشیوی

اسناد تاریخی از مهم ترین منابع پژوهش تاریخی به شمار می آیند و شامل کلیه مکاتبات حکومتی، فرمان ها، معاهدات سیاسی، نامه های شخصی و اداری، اسناد مالی و قضایی، گزارش های اقتصادی، فرهنگی، نظامی و حقوقی می شوند.

اسناد حاوی اطلاعاتی بسیار ارزشمند و منحصر به فرد درباره مسائل و موضوع های سیاسی، اداری، اقتصادی (مالی، ملکی و معاملات) و فرهنگی، دیدگاه و عملکرد افراد، شخصیت ها، احزاب و گروه های سیاسی، اجتماعی و مذهبی است

انواع آرشیوهای اسنادی

- **آرشیو مکتوب:** محل نگهداری انواع سندهای مکتوب و از قدیمی ترین نوع آرشیوهای جهان است.

- **آرشیو سمعی:** محلی است که نوارهای صوتی در آنجا جمع آوری شد هاند؛ مانند آرشیو صدای جمهوری اسلامی ایران.

- **آرشیو فیلم:** محلی است که انواع گوناگون فیلم در آن نگهداری می شوند؛ مانند فیلم خانه ملی ایران، آرشیو فیلم ملی ایران و آرشیو فیلم صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران.

- **آرشیو عکس:** امروزه عکس و تصویر در مطالعات تاریخی اهمیت ممتازی دارند. در آرشیو عکس، عکس های قدیمی درباره رویدادهای مهم تاریخی و شخصیت ها و مردم عادی حفظ و نگهداری می شود.

ت) بناها، اشیا و وسایل

آثار معماری شامل بناها، خیابان ها، کوچه ها و میدان ها، اشیا و لوازم به جامانده، سکه ها، جواهر آلات، مهرها، نشان ها و سایر وسایلی که از عصر قاجار و حتی پهلوی به جا مانده است، به پژوهشگران در مطالعه و شناخت آن دوره کمک می کند.

ت) بناها، اشیا و وسایل

آثار معماری شامل بناها، خیابان ها، کوچه ها و میدان ها، اشیا و لوازم به جامانده، سکه ها، جواهر آلات، مهرها، نشان ها و سایر وسایلی که از عصر قاجار و حتی پهلوی به جا مانده است، به پژوهشگران در مطالعه و شناخت آن دوره کمک می کند.

پرسش های نمونه

1. ویژگی های تاریخ نویسی سنتی ایران چه بود؟
2. زمینه های پیدایش تاریخ نگاری نوین ایران چگونه فراهم شد؟
3. ویژگی های روش تاریخ نگاری نوین و تفاوت آن با روش تاریخ نگاری سنتی را توضیح دهید.
4. بینش تاریخ نگاری نوین ایران برچه محورهایی استوار بود؟
5. نقش اسناد آرشیوی را در مطالعات تاریخ معاصر ایران ارزیابی کنید.

تهیه و تنظیم: رضوان نعمتی
دیپارستان فرهنگ ناحیه ۴ اصفهان
سال تحصیلی ۹۸-۹۷